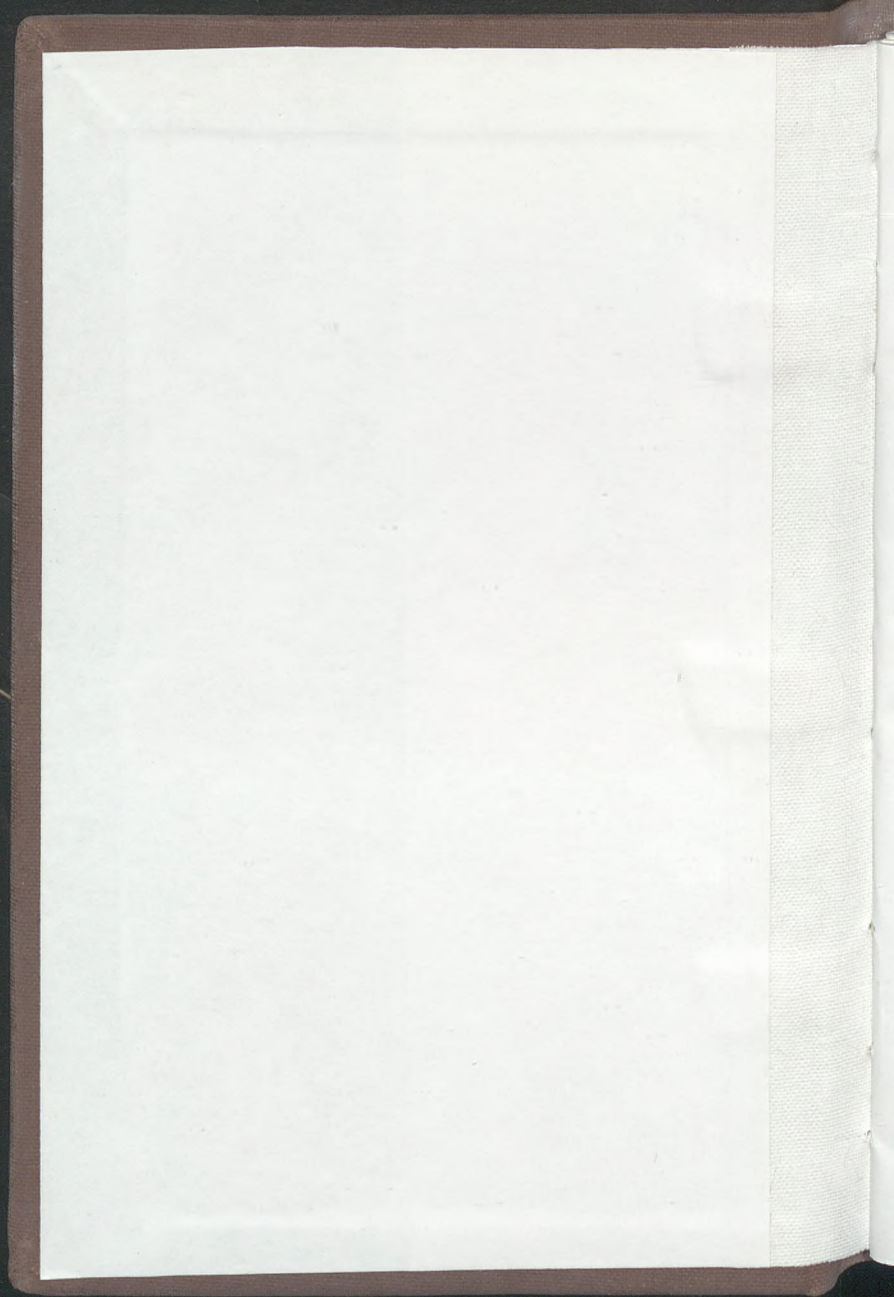
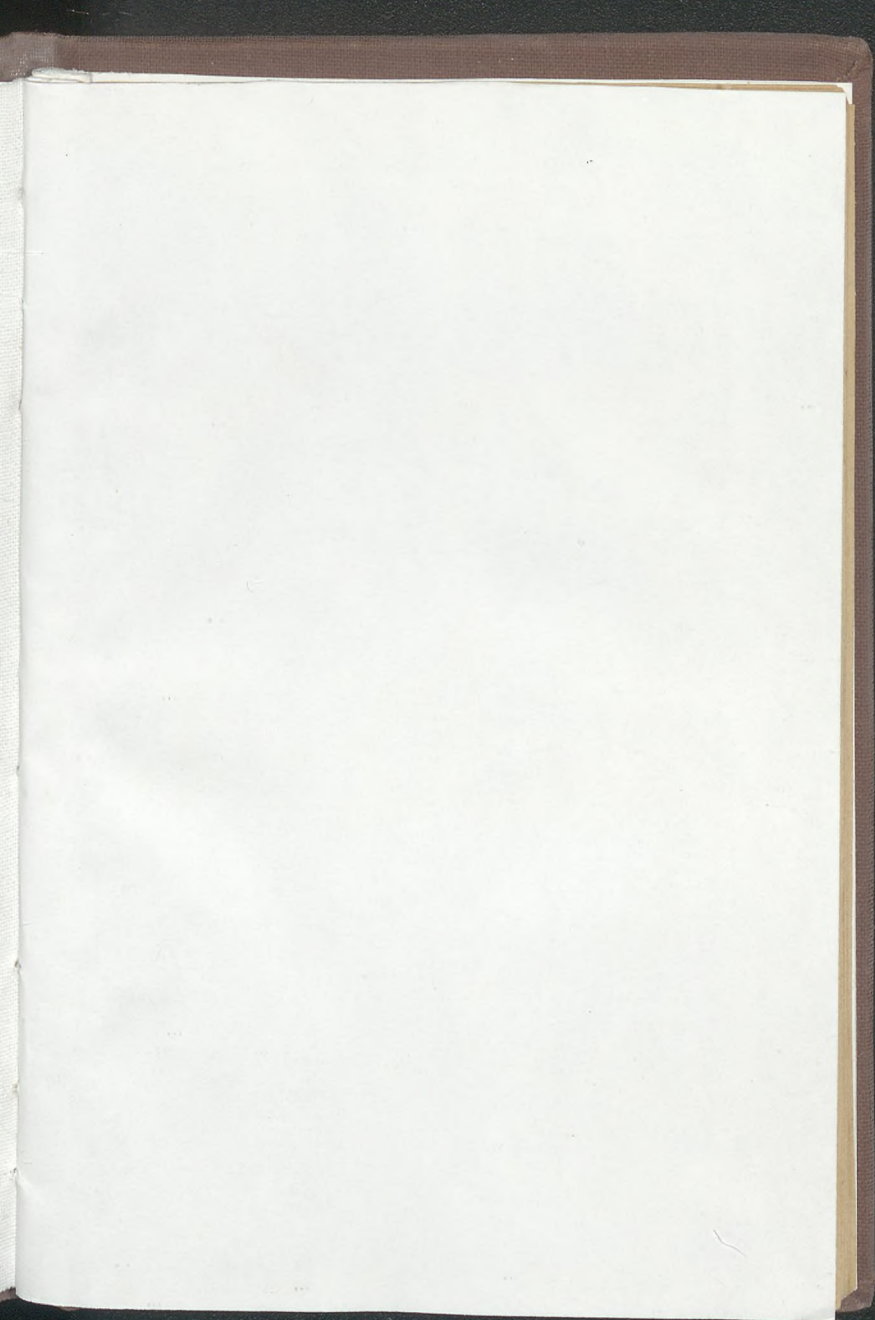
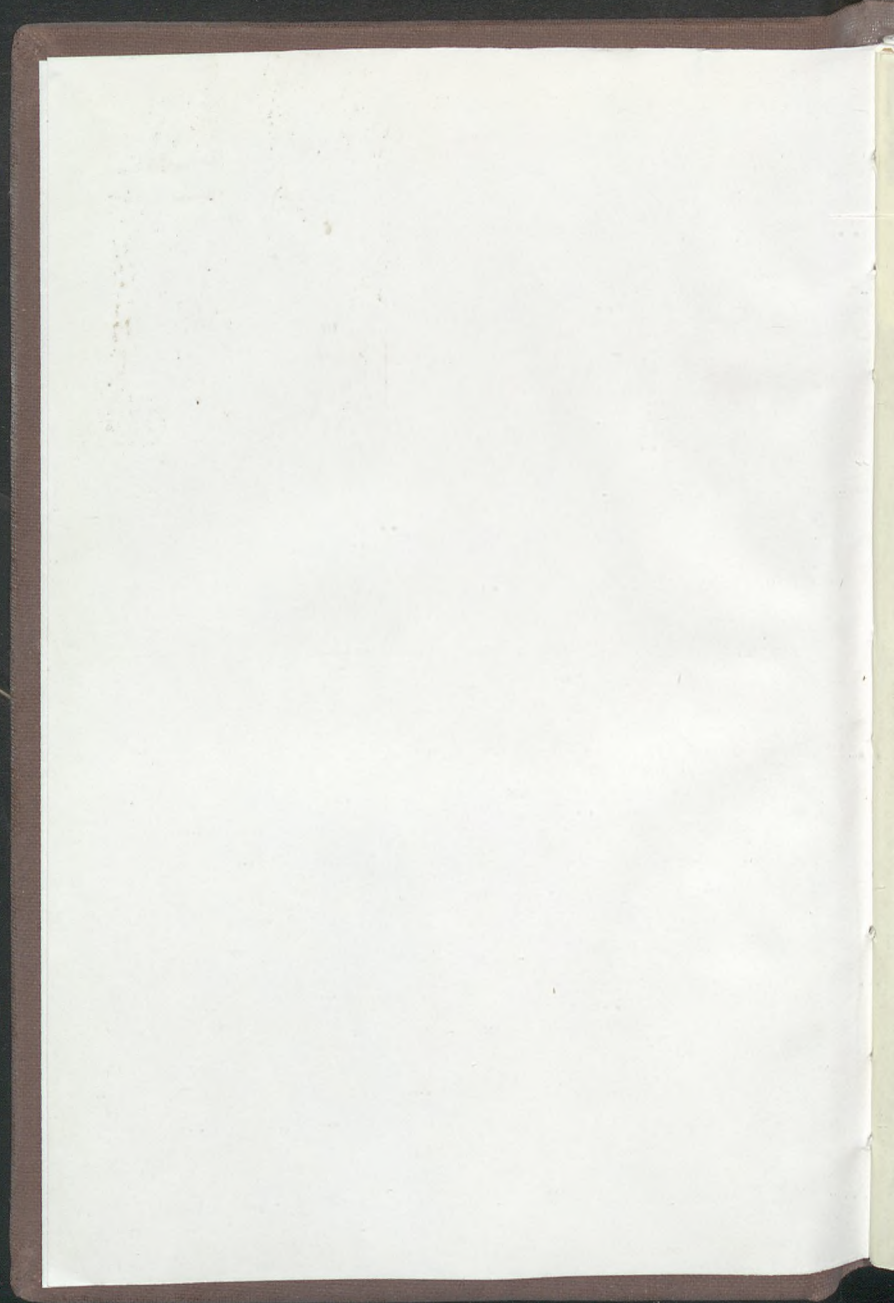

2014903

66313

I 2.044.308

ДОБРЕ РОБИ, ДОБРЕ БУДЕ.

ОПОВѢДАНІЕ

ДЛЯ РУССКОГО НАРОДУ.

1. Голодный ротъ. 2. Женка сварить — а чодовѣтъ головою пращюс. 3. Кто дѣас — той мас. 4. Чодовѣтъ безъ напасти не живе. 5. Доброму дѣлу — добрый конецъ. (Въ додатку: Кто выдумавъ горѣвку? — кавка дуже цѣкава.)

Цѣна 7 кр. а. в.

Коштомъ и заходомъ Товариства „Просвѣта.“
Друковано въ 8000 примѣрн.

66313

ТОВАРИСТВО ПРОСВѢТА

вѣдъ-коли настало (при кѣнци 1868 р.), выдало слѣдующіи книжки
котріи можъ набути въ канцеляріи „Просвѣты“ (коло Волоси
церкви, ч. 7.)

І. Книжки для народу.

1. Зоря, кн. І. у 2000 екс.	5 к.
2. Зоря „ ІІ. „ 3000 „	10 „
3. Зоря „ ІІІ. „ 3000 „	5 „
4. Зоря „ ІV. „ 3000 „	5 „
5. Зоря „ V. „ 3000 „	5 „
6. Зоря „ VI. „ 3000 „	5 „
7. Що насъ губить 2000 „	8 „
8. Якъ ярмаркували Т. и М. 3000 екс.	5 „
9. XII пѣсней о св. Николаю 3000 екс.	4 „
10. Що насъ губить, 2. видане у 3000 екс.	12 „
11. Календаръ народный (1870) у 3000 екс.	10 „
12. Календаръ народный (1872) у 2000 „	10 „
13. Казки для руского народу 3000 екс.	8 „
14. Село Фармазоны 3000 екс.	10 „
15. Катехизисъ отця Селецкого у 3000 екс.	15 „
16. Житє св. Юрія (Георгія) 3000 екс.	8 „
17. Вечерницѣ, читанка для сельскихъ людей 3000 екс.	10 „
18. Коляды и щедрѣвки 3000 екс.	6 „
19. О навозахъ (книжка господарска)	30 „
20. Байки (П. Свѣй) 3000 екс.	12 „
21. Перекотиполе у 5000 екс.	8 „
22. Село Фармазоны (друге видане) у 5000 екс.	12 „
23. Ластѣвка (письмо для науки и забавы) у 5000 екс.	10 „
24. Формуляры для мѣйс. касъ кредитовыхъ (по 5 и 3 кр.)	10 „
25. Житє чесного чоловѣка у 5000 екс.	10 „
26. Пѣсни о св. Николаю, видане ІІ. въ 8000 екс.	5 „
27. Якъ ярмаркувавъ Тарасъ, видане ІІ. въ 5000 екс.	6 „
28. Добре роби, добре буде, въ 8000 екс.	7 „
29. Мотыль, читанка для народу, въ 5000 екс.	10 „

всѣ розкуплено

 Хто купує виданя „Просвѣты“ гуртовно (найменше за 20 зл.), платить о 20% (пять часть цѣлои сумы) меньше.

ДОБРЕ РОБИ, ДОБРЕ БУДЕ.

Оповѣданє

для руского народу

ГРИГОРІЯ КВѢТКИ.

(Въ додатку: Хто выдумавъ горѣвку? — казка
дуже цѣкава.)

4732 Dubl

У ЛЬВОВѢ, 1874.

Зъ друкарнї товариства „имени Шевченка.“

Щодо заряджъ Фр. Сариплуккого.

4732

66313

I 2.044.908

КОШТОМЪ И ЗАХОДОМЪ ТОВАРИСТВА „ПРОСВЕТА.“
Друковано въ 8000 приѣмникахъ.

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001010828296

І. Голодный рѣкъ.

Нѣхто не забуде голодного року, що Богъ пославъ намъ за грѣхи нашѣ. И якъ забути бѣду такую, що єѣ дѣды нашѣ не терпѣли, та не дай Боже и внукамъ и всему роду и чути про такую лиху годину! За грѣхи нашѣ постигла насъ кара Божя! Такъ и тутъ-же бачимо, що нашъ Отецъ Небесный не до кѣнця прогнѣвляє ся на насъ, а все жде, щобъ мы схаменулись, покаялись и вернулись до Его святаго закону и робили Его волю. Яку? Може дуже важку? може трудну? Може Вѣнъ приказує самотужки горы зъ мѣста на мѣсто перетягати? Може велить жменями море выливати? Нѣ! тѣлько и є Его приказъ: люби Его якъ Создателя своего, що одъ Него усе маєшь: и свѣтъ, и хлѣбъ, и худобу, и родину, и все, усе, и що добрости и милосердію Его и мѣры нема. Мы всѣ Ему такі любязні якъ дѣти батькови; а за тымъ-то треба, щобъ и мы любили одинъ другого якъ брата, у нуждѣ помагали, одинъ одъ другого бѣду одводили и коли

пôйде оглядати свôй хлѣбець на току, и въ ко-
морѣ, по засѣкахъ та по дѣжкахъ. Обглядитъ
у себе, пôде и по улицѣ, заглядає на токи, де
є заможненькїй люде, та идучи до дому, усе щось
по пальцяхъ лѣчить.

Ажъ ось — заране стало сонѣчко припѣ-
кати, неначе о правôй Середѣ, а ще тôлько Се-
редохрестя. Яка була мерзла земля, заразъ уся
пороставала, та все-жъ то въ ранцѣ туманцемъ,
у-день сонечкомъ, а у-вечерѣ морозцемъ, пови-
тягувало зъ неї всю сырôсть, усю влагу; отъ,
высохла заразъ земля що ажъ пылъ иде. Вербу
великодну побрали, свята перебули, а дощичку
нѣхто и крапельки не бачивъ. Жѣнки покопали
города, пообсѣвались люде яриною а дощу нема.
Тôлько и чути помѣжъ людей, якъ зôйдуть ся або
до писарнѣ або до шинку бесѣдовати: „Не дає
намъ Богъ дощу! Прогнѣвили Господа милосер-
дного! Се лихо намъ буде!“ Що служба божя,
то панъ-отець и звелить усѣмъ на колѣна при-
пасти, читає молитвы, а самъ ажъ плаче. Де були
колодязѣ, и на ставку, усюды воду посвятили.
Уже и права Середа, а дощу нема тай нема.

Оповѣстивъ панъ-отець, щобъ отъ у недѣлю,
та щобъ усѣ, скôлько є въ селѣ людей, щобъ
и старе и мале, щобъ усѣ зôбрали ся до церкви.
„Одправивши, каже, Богу службу, пôдемо скôлько
дась є у поле. Старого и немощного ведѣть,

малу дитину несѣть, а щобъ усѣ йшли. Пѣдемо скрѣзь по поли, будемо воду святити, будемо молитись, щобъ насъ помиловавъ Отець нашъ милосердный, Господь праведный!"

Такъ и зробили. Що-жъ то зѣбралось народу, такъ Господи твоя воля! Вже справдѣ, що нѣкого по хатахъ не зосталось. Дѣтвора, которе бѣжитъ, котрого на рукахъ несуть, престарыхъ и болящихъ пѣдъ руки ведуть. Усѣ, всѣ пѣшли съ крестами въ поле. А въ поли-жъ що?... Господи милостивый! Ажъ сумно... Рѣлѣ, куды нѣ глянь, ускуды чорнѣють. Озиме у осени черезъ засуху не сходило, коли-жъ яке и зѣйшло, такъ що на нивѣ можна перелѣчити, такъ и те покурывѣло и пѣдъ ногами хруститъ. Видно вже, дуже видно було, що коли не помилує Господь милосердный, то не буде съ поля и дрѣбки хлѣба. А яровины и не пытай. Одсвятили воду, помолѣбствовали... и що то! увесѣ народъ припавъ на-вколѣшки. Папѣ-отець за слѣзми и молитву черезъ велику силу одчитавъ... Хто припаде до землѣ, та ажъ хлипає.... а малѣ дѣти, звѣсно, тѣ ще нѣчого не знають, дивлячись на старыхъ, давай и собѣ плакати ажъ у голосъ!

Пообкроплювавши скрѣзь по поли, вернулись до дому, ажъ ось стались хмарки збиратись. Усе бѣльше, густѣйше... далѣ й чорнѣ хмары появились, такъ зовсѣмъ якъ на дощъ и на грѣмъ...

Народъ зрадовавъ ся, усякъ каже: „Отъ Богъ милосердный змилюе ся надъ нами, пошле дощикъ то и не пропадемо.“ Отъ—хмары усе находятъ, усе находятъ. Ажъ тутъ зновъ пѣднчалась буря вѣдъ схѣдъ-сонця, самый сухій вѣтеръ, що нѣколи не навѣе дощу, а якій и збере ся, то вѣнъ его розжене. Сей-то вѣтеръ вѣявъ и въ осени, вѣе и съ самой весны, и теперь якъ дмухнувъ, такъ де и хмары пѣдѣвались, зновъ и выяснилось и сонечко стало жарити, якъ посередѣ лѣта о Прокопѣ.

II. Жѣнка сварить — а чоловѣкъ головою працюе.

Радилсь люде, радилсь довгенько усе про одно: що имъ у такѣй бѣдѣ робити? Радять ся и ума не зберуть. Безъ хлѣба жити не можна, а хлѣба нема; живымъ у яму лягати не хоче ся, а не придумаютъ нѣчого, що робити, щобъ прожити ся. Далѣ — нѣчого робити! — зновъ до Тихона. Ну бо, дядьку, кажутъ ему: скажи но, що намъ робити? Чимъ бѣду вѣдвести?

„Що я знаю?“ каже вѣнъ... „Молѣтсь Богу! Коли нашъ Отець Небесный не змилосердить ся надъ нами, то що мы можемо зробити? Безъ Его святой волѣ и маленька компанька нѣ народить ся, нѣ вмере; а не то чоловѣкъ, що якъ

читають у церквѣ Боже Слово: „и волосъ твоѣй не паде безъ Его волѣ.“ Такъ що тутъ и робити бѣльше, якъ тѣлько молитись.“

„И молились и молимось, якъ самъ здоровъ знаєшь; такъ Господь на насъ прогнѣвавъ ся и не посилає намъ милости Своєї.“

„Тымъ-то и горе, що и самъ милосердный Господь, що милосердію Его и мѣры нема, тай той не змиловавъ надъ нашими або дѣтвачими слѣзами. Адже чули, якъ панъ-отець намъ розказовавъ, якъ у старовину Господь прогнѣвавъ ся на людей у одному мѣстѣ, що одступились вѣдъ Создателя свого, та почали пияничити, бездѣльничати, красти, помѣжь себе убійство и всякѣ сквернѣ дѣла робити, и объявивъ имъ, що на всѣхъ васъ, каже, пошлю огонь зъ неба и попалю всѣхъ: коли-жъ знайде ся мѣжь вами хочъ одна праведна душа, такъ черезъ такого тѣлько усѣхъ васъ помилую. Якъ же не знайшлось помѣжь нихъ нѣ одного праведного, то вони всѣ и погibli, на вѣки вѣчнѣ. Такъ и въ насъ теперечка: нема въ насъ нѣ одной праведной душѣ, чию-бъ молитву Богъ послухавъ и насъ помиловавъ. За грѣхи нашѣ насъ Господь и наказує. Чи добре-жъ мы передъ Нимъ живемо? Чи ходимо-жъ у празники до церкви? Швидше куды до бесѣды, або и въ шинкѣ, а не въ дѣмъ Божій. Коли-жъ и прийдемо, то чи молимо ся якъ

треба Християнамъ? Рукою махаємъ, а думкою скрѣзь лѣтаємъ. Чи помагаємо кому въ нуждѣ? Швыдше послѣдню сорочку съ чоловѣка, та хочъ бы и съ приятеля здеремо, а свого и клаптика не впустимо. Адже-жъ за грѣхи нашѣй пославъ бувъ Богъ пошестъ на людей, такъ тогды трошки и схаменулись. Якъ же минулась бѣда, такъ и не кажуть, що то була бѣда вѣдь Бога за грѣхи нашѣй, и що вѣнъ насъ помилювавъ тѣлько по милосердію Своему, а не знать що выгадують: буцѣмъ-то Турки колодязи потроили, буцѣмъ-то Нѣмцѣ лѣкарѣвъ пѣдкупили, щобъ увесь народъ выморили. За грѣхи и теперь терпимо; плачмо-жъ тай кажѣмо: „Умилосерди ся Господи и помилуй насъ грѣшнихъ!“

Громада слухала, слухала, а далѣ стали розходитись. А Тихонъ оставсь тамъ таки на приспѣ, похиливъ голову, тяжко здыхає и все паличкою колуає землю.

Отъ трошки згодомъ вернулись до Бруса де-хто и посѣдали край нѣго. Отъ одинъ зъ нихъ и каже: „А що Трохиме! якъ мы роспытались помѣжъ себе, такъ отъ що зробѣмъ. Отъ насъ тутечка сѣмъ господарѣвъ, зложимо ся скѣлько въ кого грошей, щобъ можна було купити — на малу мѣру — зо сто кѣрцѣвъ збѣжа. Давай намъ порядокъ: купимо и поссыпаємо, а якъ нужда людямъ прийдє, отъ мы и станемо прода-

вати, глядячи на цѣну, яка на сторонамъ буде, та накинемо на кожду копу, хочъ и по сръбному, то розберуть до чиста! Бо лихо всякому припаде — не пожалує сръбного, щобъ тѣлько не ѣздити далеко. А мы якъ выручимо свою исту тай мотнемось, накупимо где дешевше, та зновъ зъ баришемъ будемо продавати. Оттакъ грошикъ добрый заробимо.“

Тихонъ ажъ скочивъ зъ мѣсця и ставъ крестити ся тай каже: „Господи милостивый! не доведи мене до смертельного грѣха, щобъ я кровь Християнську ставъ пити, мовъ воду! Благодарю Бога милосердного! я не Жидъ и не Татаринъ, щобъ менѣ вѣдь людской бѣды корысть мати! Нѣ, люде добрий! коли хочете законъ Божій сповняти, добро братьямъ своимъ робити, — не думаймо о зыскахъ (баришахъ). Господь подасть зыскъ у царствѣ Своему; такъ и не треба думати, що якъ бы намъ лучше, а тѣлько те щобы помогчи кому нужда.“

„Якъ такъ робити, то грошъ потратимо и не тѣлько прибутку не буде, тай исту втеряємо. Якъ собѣ Тихоне хочъ, а мы свое дѣло будемо робити, якъ знаємо“ — сказали люде и розѣйшлись.

Довгенько ще сидѣвъ нашъ Тихонъ коло писарнѣ и щось усе думавъ; далъ уставъ, тяжко

одъ сердца здыхнувъ и пошовъ собѣ тихою ступою до дому.

„А ну, стара!“ такъ казавъ вѣнъ, пришовши до жѣнки: „яку тобѣ и дочкамъ треба одежу, саму найпотрѣбнѣйшу, те собѣ вѣдбери и доглядайте якъ ока, щобъ на рѣкъ и на бѣльше стало, бо не буду вамъ нѣчого нового справляти, ажъ поки насъ Господь не помилує. А що менше потрѣбне, менѣ вѣддай.“

„А тобѣ на що?“ пытала жѣнка.

„Отсе-жъ! я то вже знаю на що. Вѣдбирай же швидше, тай ке сюды.“

„Що-жъ тамъ вѣдбирати? се плахты, и юпки, и наместа, и мои очѣпки!“

„Все, до чого теперъ дѣла нема, все подай менѣ.“

„Та що отсе ты выгадавъ? А въ чому-жъ я або дѣвчата на празникъ вийдемо въ люде?“

„Минулись нашій празники и гуляне! Теперъ думаймо якъ пропитатись, тай людамъ помѣчь дати... Та годѣ довго базѣкати: коли не хочъ выймати, такъ ке ключъ вѣдъ скрынѣ.“ Ще Тихонъ и не договоривъ, а вже Стеха, єго жѣнка, и рвонула ключъ одъ пояса и кинула єму пѣдъ ноги, а сама и выбѣгла до дочокъ, щобъ имъ пожалѣтись; бо вже знала натуру свого старого, що коли що надумавъ, то хочъ спори, хочъ лай ся, а вже вѣнъ вѣдъ свого не одступить ся.

И вже не буде багато говорити, та намагатись, а мовчки зробить якъ хотѣвъ.

Пѣднявъ Тихонъ, не кажучи нѣ слова. ключъ, вѣдомкнувъ скриню, и все таки мовчки ставъ розбирати. Що имъ вѣдкладає, що окреме вѣдбирає; а якъ докѣнчивъ зовсѣмъ, пѣднявъ своє, та идучи въ кѣмнату, каже жѣнцѣ и дочкамъ: „Поскладайте-жъ любенько, що вамъ zostалося.“

А Стеха зъ дочками зѣбравшись у сѣни прегѣрко плачуть и мовъ — крый Боже! — по мертвому голосять, а Тихонъ ихъ и не вважає. Якъ же пѣшовъ вѣнъ у кѣмнату, они кинулись глядѣти, що вѣнъ имъ зѣоставивъ.

„Охъ моя годинонько лихая та нещасливая! Съ чимъ же я теперъ на свѣтѣ zostалась? По-забиравъ и жупаны и очѣпки и хустки.... Чимъ же я прикрию свою головоньку?... Нема и баєвой юпки... нема...“ Такъ приговорювала Стеха, а далѣ заголосила.

Старша дочка, Наталка, туды-жъ за нею и голосить и приговорює: „Нема мого намисточка... Нема и платочка бумажного!... и синихъ новѣстнькихъ погавокъ!... и сережки (ковтки) мои узявъ.“

Середульша, Феська, и собѣ-жъ плаче: „Запасочка-жъ моя колѣсчаста!... стрѣчечки мои блакитнѣ!... хусточки вишиванѣ!... черевички червоненькѣ!...“

Мотря, що найменша, тай та туды-жъ за ними голосить, що и єѣ нову плахтину батько взявѣ.

Ще не гараздъ и поскладали, що зосталось, а вже матери и нема; вже побѣгла и до сусѣдъ и до кумѣвъ, и до отаманихи и до реентовои и до писарки и до паламарки... и всѣмъ усѣмъ жалує ся, що чоловікъ позабиравъ у неи и у дочокъ усе, и що вѣнъ буде робити она не знає; а що они теперъ остались гѣрше старця, що усю то одежу позабиравъ, и кресты и намиста, и рушники и усякѣ рѣчи, усе усе позабиравъ и що вѣй теперъ на свѣтѣ робити, сама не знає... Було тамъ усѣго; були тамъ добрі помини нашому Тихонови!

А вѣнъ мовчки своє знає. Поскладавъ жѣночє и дѣвочє, усе докупы, зѣбравъ и хлопчѣй якѣй лучший и поясы, и шапки и юпки, та и поѣхавъ по селахъ де чувъ и де знавъ богатенькихъ людей, та кому плахту, кому шапку, кому що инше, усе то продавъ за добру цѣну, та роздобувъ грошенятъ немало.

Нема спокою нашому Брусови дома: тѣлько що увѣйде у хату, то Стеха и пѣднєме сварку та лайку, на що повѣдбировъ статки у неѣ и дѣтей, на що попродавъ, де грошѣ подѣбавъ?... то Тихонъ мовчить, мовчить, и коли вѣ хатѣ нема нѣякого дѣла, то и пѣшовъ собѣ. Сяде,

сердега, денебудь собѣ на улици, куды шляхъ иде и коли побачить проѣзжающихъ, то заразъ у розпросъ: и роспытуе, зъ якихъ мѣсть и якъ тамъ поводить ся, яковѣ хлѣбы, яка цѣна, и чого сподѣватись дальше. Ажъ слезы его возьмутъ; бо вѣдки-бъ хто нѣ вѣхавъ, такъ усе одно, усе бѣда! Не було дощу съ самой весны, все въ поли пыогорювало; народъ сумуе и не знае, що робити; тѣлько и чути, що є хлѣбъ въ Россіи, у Курскѣй та въ Орловскѣй губерніи, та и то цѣна всюды пѣднимае ся.

Минулись и Троецкѣ святки — не посылае Господь милосердный дощу, хочъ и молить ся народъ. Прогнѣвали Отця Небесного! Нѣ-на-що вже надѣятись! попропадало все — и на поли и по городахъ. Бѣда людямъ, бѣда и скотинѣ! Не буде зовсѣмъ нѣ хлѣба нѣ на зиму огородини, не буде и паши скотинѣ!

Заразъ у Петрѣвку, якъ заговѣли, на самѣ Розѣгры, тѣлько що повыймали хлѣбъ съ печи, Тихонъ и позабировъ его увесъ до себе. Стеха дивить ся що съ того буде, а сама такъ и лютуе. Полагодили обѣдати; Тихонъ доставъ хлѣбъ, покрайавъ на шматки и порозважувавъ, щобъ кождому досталось на пай по два фунты. „Нате, дѣти, отсе кождому, тутъ и на обѣдъ и на полудень и на вечерю. Ховай самъ свое, бо бѣльше

не дамъ.“ Сказавъ тай собѣ и жѣнцѣ стѣлько-жъ одваживъ, а остатнѣ заховавъ до себе.

Стеха заразъ за свое — у голосоу. „Зъ роду“ каже, „сѣго не було, щобъ хлѣбъ важити на душу!... неначе вязнямъ такъ и намъ теперъ приходить.“

„Зъ роду-жъ бо и бѣды такои не було“, каже вѣ Тихонъ, та усе такъ съ тиха, думаючи, що чи не втихомирить вѣнъ еѣ хочъ трохи: „Онъ и старѣйшій мене люде є, а самій не бачили и вѣдъ батькѣвъ не чули такои бѣды. Ъжъ стара, та дякуй Бога и за те. Господь милосердный знає, що дальше буде!“

„А щобъ нѣхто не дѣдавъ, щобъ я важный хлѣбъ ѣла! По пѣдъ чужій вѣкна пѣду, а не хочу твого хлѣба, що ты даєшь и трясешъ ся.“

„Нѣ бо, Стехо, неправда; я не трясусь, а хочу, щобъ якъ сегодня досыть є хлѣбця, такъ щобъ Господь благословивъ и по всякъ день по стѣлько-жъ, поки бѣда перейде. Побачишь сама опѣсля, що нѣчого бѣльше робити. Не лай ся, а потерпи та хвали Бога.“

III. Кто дбає — той має.

Прийшли жнива. Не доведи Господи до такои жатвы до кѣнца вѣку усякого православного Християнина, тай самыхъ Туркѣвъ, Французѣвъ,

Нѣмцѣвъ и таки всякого чоловѣка. То не жнива були, а горе и бѣда!... Нѣхто и не думавъ серпѣвъ лагодити. Выйдуть на нивку, мужикъ тою косою махає — махає — ажъ геть перебѣжить; а жѣнка за нимъ геть-геть пѣдбирає, та на силу той снѣпъ звяже, та такій що и мала дитина додому донесе; ще-жъ и перевесла зъ буряну. Такъ якъ выкосять нивку, повяжуть снопы, поскладають у копы, тай ниву поливають и копы змочують гѣркими слѣзми; бо було посѣяно, примѣромъ кажучи, шѣсть мѣшочкѣвъ, а вымолотить ся насѣне, то ще буде гараздъ; бо снопы такій, що за вѣтромъ полетять — сама солома. Богато и такого було, що и косою не зачепишь: рвали люде, выбираючи по стеблинѣ; такъ теперъ жди добра!

Отъ тогды вже Брусъ принявъ за своє. Полагодивши що треба було, пѣйшовъ съ сынами и съ челядею до церкви, нанявъ молебень, помоливсь Богу и попросивъ панѣ-отця до себе. Що Богъ давъ пообѣдали, позапрягали возы, панѣ-отець одсвятивъ воду, покропивъ Тихона, сынѣвъ, челядь и возы та и рушили зъ Божою помочею.

Тихонъ и не казавъ нѣкому, куды и чого вѣнъ иде. Всякій смѣялись и докладали... Одинъ каже: „Зѣбравсь нашъ Брусъ на Дунай за рыбою, замѣсть весны, та посередѣ лѣта; рѣшитъ ся и волѣвъ и всѣго, самъ зъ батѣжкомъ верне ся,

бо у саму голодну сторону поѣхавъ.“ Другій каже: „Тихонъ бачить, що бѣда, то покинувъ жѣнку зъ дочками а самъ пошовъ свѣтами.“ Іншій еще що приложить, такъ що зовсѣмъ чоловіка осмѣяли; отъ же були и такі, що догадались, що Тихонъ задумавъ, и куды и чого поѣхавъ. „Бачъ“ кажуть: „що вѣнъ выгадавъ! Отсе такъ! теперъ заробить грошикъ. А кете, приймемо ся и мы за такежъ дѣло.“

Отті-то люде, що по́дмавляли Тихона хлѣбомъ торговати, такъ они-то се такъ радились. Отъ и зложились сумою, зѣбрались и поѣхали. Та коли-бъ же то шукали, де хлѣбъ дешевшій, а то у першому мѣстѣ, де трапилось, абы швидше, тамъ и набрали, не розбираючи цѣны та ажъ по пятнайцять левѣвъ платили, и понавозили до дому, а тутъ уже и бѣда настигла! Вже въ кого що було, поѣли а нового дасть Бѣгъ! Нѣгде дѣтись, треба купувати. Отъ они установили цѣну, ажъ сѣмнайцять. Бачите захотѣли заразы баришы учистити и вѣдразъ розбогатѣти.

Такъ тутъ имъ якъ разъ Тихонъ съ фѣрою и насунувъ. Вѣнъ ходивъ не на Дунай и не въ Чорноморію и нѣкуды на слободу, а пошовъ у Россію прямѣсѣнько у Курску губернію, де — вже вѣнъ добре чувъ — що Богъ благословивъ хлѣбомъ и добрымъ урожаємъ, и що, хочъ и тамъ цѣна по́днимає ся, та ще таки можна вмѣючи

захватити дешевше противъ людей. Отъ тамъ-то Тихонъ кидавсь сюды-туды, ѣздить, роспытуе, и напавсь на доброго чоловѣка, що ему вступивъ хлѣба по дванайцять на всю суму, а въ его було грошенятъ таки споро: тысячѣвъ такъ що мабутъ три, та ще съ такимъ уговоромъ: що коли потребувати будешъ ще скѣлько хлѣба, то я, каже, противъ цѣны вѣзьму двома нижше. Отсе-жь то Тихонъ, що на свои поклавъ, а що нанявъ до себе фѣръ, тай приставивъ до дому. Що въ себе, а що въ людей понаймавъ коморы (тогда всюды бувъ простѣръ), поссыпавъ тай ставъ прислуховатись, що и якъ у нихъ у селѣ поводитъ ся.

Почувши, що тѣ люде, що перше его понавозили хлѣба, установили цѣну по сѣмнайцять, вѣнъ зѣбравъ другихъ, тай каже: „Не добре се дѣло! ще тѣлько почали люде страждати, такъ тутъ зъ нихъ и тягти? Нѣ, не приходитъ ся. Коли ще пѣдъ зиму, та вытягнешъ у чоловѣка остатнѣ, то що ему прийдѣ ся робити на веснѣ, якъ хлѣбъ ще дорожшій буде? а достатку нѣ въ кого не стане. Тай великій же грѣхъ у чоловѣка при нуждѣ послѣднѣ тягнути. Поженемо ся за зыскомъ, а скѣлько крови братнѣи напѣмо ся! бо всякъ зъ насъ бачучи, якъ жѣнка, дѣти, будутъ приставати та хлѣба прохати: такъ тутъ не тѣлько всю худобу, а именно кровь свою,

душу вѣдати треба, щобъ тѣлько они не голодовали. Треба думати якъ лучше. Въ мене хлѣбця свого є тамъ що-небудь — берѣте люде добрѣ!“

„А яка въ тебе, дядьку цѣна буде?“ пытались.

„Яка цѣна? Якъ се можна, щобъ я хлѣбъ, що менѣ Господь безъ усеґо пославъ, та ставъ бы своему брату дорого продавати? Нѣ не буде сѣґо! Берѣть на житѣ, зъ мого домашнѣґо, а купованый будемо сѣяти якъ приїде пора.“

Почувши се люде, такъ и шарахнули до старого Бруса. „Якъ намъ, дядьку, будешъ давати хлѣба?“

„А отъ якъ: держи свѣй мѣшочокъ... Отъ насыпавъ... отъ и йди собѣ. Тутъ тобѣ на мѣсяць: въ тебе чотыри душѣ, гляди-жь, щобъ выстало. Приходи черезъ мѣсяць, — и зновъ стѣлько насыплю, а коли не стане, то и не приходи: до мѣсяця не дамъ.“

„А грошѣ?“

„Я позичаю, грошѣ неси до дому. Чи продає хто Божѣй свѣтъ? такъ и тутъ Богъ пославъ хлѣбъ святой усѣмъ людемъ, а не менѣ одному: за що я буду съ тебе грошѣ брати?“

Иной скаже: „Одже дядьку, ты менѣ на пять душѣ давъ, а въ мене одно ще мале, четвертый годокъ.“

„Говори, що четвертый годокъ! Хиба-жь оно не хоче ѣсти? Таки зѣсть бѣльше великого. Ты знаєшь бѣду и бачишь наше лихо; такъ ты и ѣси потрохи и перетерплюєшь, роблячи; а оно що знає? Схопилось у-ранцѣ: „Дай, мамо, хлѣба!“ Чи побѣгало тамъ трохи, зновъ: „Дай, мамо, хлѣба!“ та все хлѣба; не-наче якъ—прости Боже грѣха! — сарана. Ще-жь було у добрый годъ, нагодуєшь або огѣркомъ, або грушами, або картофлею, теперь же того нѣчого нема, а оно того не знає и не може вважити, та знай просить. Якъ таки на его долю не дати?... Берѣть, берѣть!“

Богато було работы нашому Тихонові! Народъ якъ плавъ плыве; его сыны и челядь знай вѣдвають, а вѣнъ тѣлько роздає... та не всѣмъ же безъ розбору и дає, иншого за руку сѣпъ! тай каже: „Трѣвай бо сынку! и ты за хлѣбомъ? Ты ще паробокъ молодой и жѣнка тежъ, дѣточокъ дасть Богъ, идѣте зарабатуйте а вѣдъ неимущого не вѣднимайте.“ А иншому говорить. „У тебе, куме, и въ самого хлѣба, дякуй Богу! такъ чого ты бѣдного долю хочешь вѣднати? Ты и самъ здужаєшь єму часточку подати. Еге! та и вѣдъучивъ кому не треба, щобъ не приходили до него, а роздававъ тѣлько бѣднымъ, та въ кого при недостаткахъ велика родина, та батько и мати старі а дѣти малесенькі, та ще

коли є хто у родинѣ недужный. А що малыхъ дѣтей привчивъ, такъ изъ усѣго села! Тѣлько що дасть Богъ ранокъ, то всѣ до него ажъ лопотять. „Дѣду, дай хлѣбця!“ то вѣнъ ихъ за руку и въ хату, а тамъ уже хлѣбъ напеченый на шматки покрайный.

А хто-жь то єго напѣкає? Чи не Брусиха китеха? — Та ба! И сама не приймає ся и доч-Самъ заказує; а що вже мужика свого такъ величає, скѣлько мога! Вѣнъ у неи и дурный и божевѣльный и розоритель, и що черезъ него она зъ дѣтьми у старцѣ поѣде, що вѣнъ усю працю пороздає, попроѣдає, и все єму выщитувала. А вѣнъ и байду же! якъ бачивъ, що жѣнка и сама не слухає и дочкамъ не каже, такъ вѣнъ и знайшовъ бѣдныхъ роботящихъ жѣночокъ, тай на-нявъ ихъ хлѣбъ печи, на роздачу дѣтворѣ и старцямъ.

Що-жь робили тѣ люде, що понакуповували хлѣба, та мали єго зъ баришемъ продавати? Еге! скубають чупрыну та плямкають та тихцемъ лають усе таки того-жь Тихона, що имъ дорогу зайшовъ! „Нехай“ кажутъ „Брусъ справляє ся; не довго буде брышкати; скоро увесь хлѣбъ роздасть, тогды кинуть ся й куповати, та нѣгде бѣльше якъ у насъ. Тогды певно по двацять будемо брати, бо вже скрѣзь така цѣна. Отъ и возьмемо свѣй баришь.“

Побачимо.

Прийшла пора сѣяти а въ людей нема нѣ зерна. Тихонъ одчинивъ свои коморы и каже: „Берѣть, люде добрі, скѣлько кому на посѣвъ треба. Не жалуйте зерна, кидайте его въ землю, бо черезъ зиму насъ Богъ прожити, а якъ не посѣмо, то Господь за лѣность нашу накаже насъ еще гѣрше!“

„А яка цѣна буде?“ питають люде.

„А цѣна така, що я не за грошъ а у вѣд-
дачу. Уродить вамъ Богъ, вѣддасте скѣлько хто
вѣзьме.“

„Та якъ се можна? У такій рѣкъ та безъ
грошей.“

„Слава Тобѣ Господи! я не Жидъ и не Цы-
ганъ; я знаю законъ Христіянскій. Чого-бъ я
достойнъ бувъ, якъ бы де, нехай Богъ боронить,
на пожариско, та я вивѣзь бы воду, та тутъ єв
вѣдрами и продававъ? Такъ и се. Якъ можна
пробути безъ хлѣба чоловікови? Якъ же у та-
кѣй нуждѣ та его бѣднымъ продавати, та ще
и дорого? Богъ того побе и на дѣтяхъ и на
худобѣ!“

Се-жъ такъ Тихонъ порасе ся, а тамъ вороги
на него чого-бъ то не выдумали, чого-бъ то не
робили, щобъ его втопити, зовсѣмъ згубити! Дуже
бо имъ досадно було, що вони потратились, на-
купили хлѣба дорогою цѣною, щобъ при людскѣй

нуждѣ та хочь бы у двоє его продати, а тутъ сей, такій-сякій старый дѣдько не дає нѣ пылины продати. Тамъ роздававъ, нехай вже свѣй, усѣмъ даромъ; а то вже и купований, що именно по дорогѣй цѣнѣ куповавъ, и той роздає безъ грошей, нѣбы у позычку. „Те, те, те! Тривайте лишень! (каже зъ нихъ одинъ): я его пѣдцькую! Не буде брышкати!“

А тутъ жѣнка нападає, такъ що бѣдному Тихопови и просвѣтку нема: „Сякій такій лисый дѣдуга! Умъ вѣдстарѣвъ. Пооббиравъ дѣточокъ и мене на старости, та все-жѣ попроцвиндрювавъ на той хлѣбъ. Тутъ бы у такій голодный рѣкъ и заробити добре, а вѣнъ людамъ его дурно роздає.... Тютю дурный! Чи бачивъ хто такого дурня? Чортъ-зна кому роздає и вѣ-ранцѣ и вѣ-вечерѣ, а мы уся его родина та голодуємо, та ѣмо вѣдважений пай, мовъ рѣштанты... Оттакъ то одурѣй на старости!“ То Тихонъ було слушає-слухає, далѣ схопить себе за голову, та: „А вже-жѣ менѣ ся морква!“ скаже, та мерщѣй съ хаты та туды, де его хлопцѣ роздають людамъ хлѣбъ. Тамъ ему тѣлько и весело, бо самъ бачить, зѣ якои нужды Богъ ему давъ людей выкупати.

IV. Чоловѣкъ безъ напасти не живе.

Поки се дѣяло ся, дѣйшла черезъ начальни-
кѣвъ така чутка до самѣсѣнного царя, що
у такѣй и въ такѣй губерніи великій неврожай,
що хлѣба зовсѣмъ нема и що зовсѣмъ голодъ...
Господи милостивый, якъ-то тутъ пѣшло! Заразъ
наѣхавъ цѣсарскій урядникъ съ панами и попе-
реписовали, скѣлько въ кого душъ, скѣлько є
у каждого господаря хлѣба, и розраховали, на
скѣлько єго стане, тай дали на всяку семію
бумагу, щобъ у кого не стане свого хлѣба, такъ
вѣльно єму брати съ шпихлера цѣсарского по
стѣлько и по стѣлько на мѣсяць. У кого-жъ не
було вже нѣчого, тымъ приказано заразъ давати.
Навозили збѣжа до шпихлера, настановили на-
чальныхъ — та усе съ священника, та письмен-
ныхъ, щобъ и рахубу знавъ и товкъ давъ.

Поки-жъ були урядники въ селѣ, то люде
промѣжъ себе раялись, та урадили, та таки нѣгде
правды дѣти, и самъ голова до тои рады при-
ставъ: щобъ про Тихона нѣхто нѣ чичиркъ, що
вѣнъ прохарчовує людей, а то, кажуть, якъ доче-
ють ся, то не будуть съ шпихлерѣвъ вѣдпускати.
А сежъ затымъ такъ придумали, щобъ про Ти-
хона не пѣшла добра слава и щобъ єму часомъ
одъ начальства не було якои даки. А Тихонъ
и байдуже! вѣнъ ще и раднѣйшій, що про нѣго

мовчали, и якъ пытали его, чи богато въ него хлѣба? такъ вѣнъ сказавъ: „Дяковати Богу милосердному! проживемо до нового; менѣ не треба нѣчого.“ Про покупный же хлѣбъ якъ спытали его, на-що вѣнъ и для чого, и по якѡй цѣнѣ вѣнъ має его продавати? такъ Тихонъ такій одвѣтъ давъ: „Побачу ще що дальше буде, тогды и скажу.“ Якъ же его ворогѡвъ, що понакупували попереду хлѣба, та за Тихономъ не доводилось имъ продавати, спытали, такъ тѣ сказали: „Кому нужда буде, тому продавати будемо по двайцять и по пять.“ Урядникъ махнувъ рукою, тай списавъ ихъ, скѡлько хлѣба въ нихъ було и те записавъ, що они маючи свѡй хлѣбъ, просили еще съ шпихлера.

Якъ вже цѣсарского хлѣба зновъ не стало, бо шпихлеръ выпорожнивъ ся, тогды Тихонъ назадъ до своего дѣла. Всѣмъ, кому треба, роздае и платиъ вѡдъ нѣкого не бере.

Ажъ ось прийшовъ до него чоловікъ зъ добрымъ словомъ: „Ей дядьку, Тихоне, роздаешъ ты хлѣбъ, а чимъ его вернешъ?“

„Хто добрый буде, вѡддасть якъ споможе ся; а нѣ такъ и нѣ. Що за нужда!“ Такъ казавъ Тихонъ, насыпуючи вдовѣ въ мѣшочокъ муки.

„Такъ инний позабуває скѡлько вѡзьме. Коли-бъ ты списовавъ, кому скѡлько даешъ.“

„Я самъ неписьменный, а наняти — на що оно? Не хочу.“

„Та я тобѣ безъ найма буду писати; я грошки числа знаю. Хоть не затымъ, щобъ опѣ-
сля зъ нихъ збирати, а такъ щобъ и для себе знати, скѣлько розѣйде ся хлѣба. Позволь лишень дядьку; я заразъ усе спишу.“

„Та списуй, коли тобѣ нѣколи.“

Отъ той чоловікъ и списує крейдою на стѣнѣ у коморѣ... Усе пытає Бруса: „Федькови дававъ?“ — „Дававъ.“ То вѣнъ и пише скѣлько хоче крестикѣвъ, нѣбы чвертокъ, та паличокъ замѣсть кѣрцѣвъ. „Прудкому дававъ!“ — „Нѣ.“ А чоловікъ таки пише... Та такъ у день и въ два списавъ по Тихоновыхъ коморахъ усѣ стѣны, а далѣ и счезъ и не йде писати. А Тихонъ ще и радъ, що вже вѣнъ не йде и не мѣшає ему порядковати.

Оттутъ вороги его и пѣдлѣзли и пѣдкупили писаря. Хитрѣ зъ бѣса! знаютъ, зъ якого кѣнца цѣло почати. Писарь выслухавъ ихъ и списавъ зъ нихъ що ему треба було, тай ставъ комѣ-
саревѣ натурковати: що, каже: „у такѣмъ-то селѣ є великѣй мошенникъ, Тихонъ Брусъ; той поперевадивъ усю худобу и свою и жѣночу на грошѣ, та накупивъ хлѣба та продає дуже не-
помѣрною цѣною; а якъ люде у нуждѣ, то все збувають та хлѣбъ купують; а Тихонъ въ нихъ

позабиравъ и скотинку, и возы и що то! и зъ мазницею не розминувсь, пообголювавъ увесь миръ; якъ же вже нѣчого брати, такъ на боръ роздає, та тѣлько кому дасть чвертку, а запише три; кому мѣрку, а запише два мѣшки; и думає що якъ отсе прийде бѣда, стануть люде обживати ся, то Тихонъ думає всѣхъ обѣбрати, щобъ тѣлько самому розбогатѣти а всѣхъ у старцѣ пустити. Такъ“ казавъ писарь: „треба неодмѣнно слѣдствіє учинити. Отъ бы я побѣгъ бы туды, та усе розвѣдавъ за одинъ день, и тогды-бъ тѣлько щобъ розказали съ такимъ мошеникомъ робити...”

Еге! Та не на такѣвского ты, братику, наскочивъ! Якъ бы той комісарь, що торѣкъ змѣнили, той бы всему повѣривъ и бѣдного Тихона обѣдрали-бъ якъ тую молоденьку липу, а ще гѣрше — не далибъ ему докѣнчати свого дѣла; а сей же комісарь усе выслунавъ тай каже: „Се таке дѣло, що треба менѣ самому розборъ здѣлати.“ И приѣхавъ у село.

Не хитро-жъ и комісарь узявъ ся! Перше поспытовавъ тыхъ, що враждали на Тихона, и того чоловѣка, що записовавъ Тихонови заборъ хлѣба, що прикинувъ ся, буцѣмъ-то и добрый, а се вѣнъ одъ нихъ и пѣдцущений бувъ. Чого-то вже они на Бруса не наговорили! Хотъ голову ему заразъ знимай. Далѣ потнувъ сяуды-туды, роспытує,

такъ усѣ — и що то! и малі дѣти, и тѣ про Тихона, якъ про рѣдного батька, кажуть, якъ вѣнъ усѣмъ хлѣбъ, и борошно кому треба а кому насѣне на сѣйбу дає, и все безъ грошей, хочъ у него купованый хлѣбъ, а у вѣдачу, якъ Богъ зародить нового; що вѣнъ и не записовавъ нѣколи якъ дававъ, що и малымъ дѣтямъ що-дня роздає печеного хлѣба, та якъ теперъ усюды бѣда, такъ и чужі — а є ажъ издалека — якъ плавъ плывуть, и все до него, а вѣнъ усѣмъ роздає и всѣхъ проживлює.

Отъ тогды вже комісаръ прямѣснѣнко пошовъ до Тихона. Увѣйшовши въ хату, помоливсь Богу и заразъ спытавъ за господаря. Тихонъ, не мавши за собою нѣякои вини, не боячись, вѣйшовъ до него, поклонивсь.... ажъ комісаръ — отъ єго узявъ за голову, поцѣловавъ и каже: „Честивый старче! черезъ такихъ людей и насъ Богъ милує!“ а далѣ поклонивсь єму низенько и каже: „Дякую тобѣ, старче, що въ такую нещасливу годину дѣлаєшь такъ, якъ Богу приятно, и бѣднымъ людямъ у нуждѣ помагаєшь.“ Далѣ сѣвъ и Бруса посадивъ коло себе и ставъ списовати: скѣлько у Тихона було грошей, скѣлько позычивъ, и кому що позакладавъ, скѣлько хлѣба купивъ, скѣлько роздавъ и скѣлько єго зосталось (а вже зоставалось трошки); якъ еще думає старати ся, щобъ проживляти, хто

буде неимущий (бо вже весь цѣсарскій хлѣбъ роздали); якъ думає розданий на сѣйбу хлѣбъ зѣбрати... усе, усе посписовавъ. Такъ на послѣдокъ Тихонъ каже: „А якъ зѣбрати? коли вѣддадутъ, вѣзьму; а нѣ, такъ нѣ. Се такє.“

„Якъ же можна?“ каже комісаръ: „ты всѣ свои грошѣ на хлѣбъ потративъ и зостанешъ ся у бѣдности?“

„Одинъ Богъ богатъ, ваша свѣтлѣсть! Треба тутъ заробляти, щобъ тамъ вѣдъ Него милость получитьи. Добре роби, добре и буде.“

„А жѣнка и дѣти твои? Адже ты и ихъ усѣго лишивъ?“

„Не було у насъ зразу нѣчого; робили, трудилися и Богъ намъ давъ. Зновъ треба робити, трудитись, и насъ Богъ не оставитъ, коли и комарика и малюсеньку комашечку доглядає.“

Комісаръ писавъ щось довго, далѣ и каже: „Старче! Богъ тебе не оставитъ и на сѣмъ свѣтѣ: пошле тобѣ милость свою черезъ нашего цѣсаря. Роби якъ робишь и не бѣй ся нѣкого, и я тогды скажу: Дobre роби, добре и буде. Прощай!“

Отъ, вѣдъ Тихона комісаръ прямо до тыхъ людей, що мали втопити Бруса. Пороспытовавъ ихъ, де и по чѣмъ хлѣбъ куповали и чому не продають? Они такъ и рассказали, що черезъ ся-

кого та такого Бруса, не можна имъ було нѣ зерна продати, а теперъ ждуть весны, якъ цѣна ще высша буде....

„А щобъ вы не дождали Христіянску кровь пити!“ сказавъ комісарь, та до ихъ коморъ, и по-запечатовавъ и приказавъ головѣ, щобъ варта була, щобъ нѣхто не распечатавъ до якого часу — и поѣхавъ собѣ дальше.

Батечку мѣй! якъ пѣднѣлись на Тихона съ его вороги! „Вѣнъ, кажуть, пѣдбрѣхавъ насъ комісаревѣ, вѣнъ ему що небудь пѣднѣсь, щобъ нашимъ хлѣбомъ орудовати!“ та тамъ такого говорили на нѣго, що и крий Боже! Такъ щожъ бо зробили? Нѣчога сѣнько. Якъ вѣтеръ у поли вѣявъ, такъ и ихъ брѣхня! Нѣхто имъ не вѣривъ и нѣхто ихъ не слухавъ.

V. Доброму дѣлу — добрый конецъ.

Ажъ ось незабаромъ заѣзджасъ зновъ у село комісарь, та не до вѣйта, а прѣмѣсьнько до старого Тихона, а за нимъ у колясѣ єнераль, зъ золотыми китицями на плечахъ, на грудяхъ золота звѣзда, а на шѣи усе кресты, що ажъ сѣяе. Старый Тихонъ якъ побачивъ такихъ гостей, та ажъ затрусивъ — не злякавшись, а дивуючись, що такій великій панъ до него приѣхавъ и чогабъ-то?

Отъ увійшовши въ хату, комісаръ заразъ и сказавъ, що се енераль приѣхавъ вѣдъ самого цѣсаря; що цѣсаръ таки пославши всюды грошѣ на хлѣбъ и приказавши усѣмъ порядкомъ роздавати, ще таки пославъ и енералѣвъ, и каждому давъ по великѣй сумѣ, щобъ такъ, якого вздрять бѣдного, старого, немощного, калѣку, щобъ по рукахъ на ихъ бѣдность роздавали, щобъ швидше, кому нужда, помѣчь подати. Такъ отсе енераль сей, почувши про Тихона, заѣхавъ въ село и хоче ему скѣлько тысячъ вѣдати, щобъ вѣнъ якъ почавъ бѣдныхъ обдѣляти, такъ щобъ тымъ же порядкомъ и цѣсарскій грошѣ на милостыню роздававъ, або хлѣбъ купуючи хлѣбомъ обдѣлявъ.

Тихонъ выслухавши усе, павъ енералови до нѣгъ и каже: „Чи я-жъ достоинъ такои чести, щобъ цѣсарску касу....“

А енераль и перебивъ ему и вдаривъ его рукою по плечахъ и ставъ казати що вѣнъ чувъ, що Тихонъ чоловѣкъ розсудливый и знае кому якъ у нуждѣ помагати. Далѣ пытавъ у него, якъ вѣнъ думае лучше: чи хлѣбомъ роздавати, чи грошима роздавати и скѣлько ему треба на першій разъ сумы вѣдѣчити?

Отъ Тихонъ такъ прямо й ставъ казати: „Позвольте менѣ добродѣю... звинѣтъ, мы мужики прості, не вмѣємо якъ такого пана и величати, не тѣлько зъ ними говорити, такъ пехай буде

по нашому, не во гнѣвъ вамъ: „добродѣю!“ та й уклонивсь передъ нимъ.

Енераль усмѣхнувъ ся, а Тихонъ ставъ далѣ казати: „Моя думка, добродѣю, така, що всякій просять помочи: иншій вѣдъ нужды, а иншій, щобъ бездѣльничати. Колижь хто просить вѣдъ нужды, той раднѣйшій буде хлѣбови святому, бо за грошѣ ще ему треба йти, щобъ куповати, а вѣдъ, може вже третій день якъ хлѣбъ бачивъ. Колижь якій мошенникъ, такъ той хлѣбови и не радъ буде, — ему давай грошей, щобъ пѣячити або що друге лихе робити. Такъ лучше усѣго будемо давати хлѣбомъ; а черезъ те всѣ, хто бѣду терпить, усѣ до насъ зберуть ся, а тѣ що плутують, почувши, що вѣ насъ грошей не роздають, шарахнутъ вѣдъ насъ геть.“

„Правда, правда твоя“, сказавъ енераль. „Дѣлай якъ самъ знаєшь. А скѣлькожь тобѣ сумы опустити? У мене пять тысячъ. Хочъ усѣ бери, я тобѣ вѣрю.“

„Покорно дякую, добродѣю!“ сказавъ уклонившись Тихонъ: „Якъ ока повиненъ я берегти цѣсарскій грошѣ. Черезъ зиму довольно буде и одной тысячи, удоволимо коли хто явить ся голодный; а отъ уже весною, та поки до нового хлѣба, тутъ ще бѣльша нужда постигне: поѣдять усе, попродають усе, заробитокъ уже не той, такъ оттутъ-то бѣда така прийде що и крый

Боже! такъ оттутъ тѣ чотыри тысячѣ у великѡй пригодѣ стануть.“

„Правда, правда твоя старче, правда. Такъ и дѣлай“ сказавъ енераль, тай приказавъ комисаревѣ щобъ у тыхъ людей, що накупили у осени та мали дорогою цѣною продавати, такъ увесь той хлѣбъ узяти и вѣдати Тихоновѣ на роздачу бѣднымъ а имъ сплатити съ касы грошѣ, по чѣмъ они его покупили, и росту що положити за съ мѣсяцѣ, та имъ приказати, щобъ у-друге не квапились черезъ людску бѣду баришѣ брати и зъ людей шкѡру драти. Далѣ енераль вѣдѣзджавши усмѣхнувшись, каже Тихоновѣ: „Прощай добродѣю!“

Тихонъ, зоставившись самъ, не знавъ, чи се єму на яву, чи такъ у снѣ, що вѣнъ такои чести дѡждавъ ся, що єму енераль вѣдъ самѣсѣнького цѣсаря суму повѣряє скарбову и немаленьку таки, и ще зъ нимъ и жартує и добродѣємъ въ шутку взыває; отъ якъ задумавсь про се, а тутъ комисарь и покликавъ его до дѣла. Пѡшли до тыхъ людей, що вороги Тихоновѣ; комисарь розраховавъ ихъ и заплативъ имъ усе до чиста, а якъ же прибавивъ и росту за скѡлько мѣсяцѣвъ приходилось, такъ они и зрадовались, бо вже и самѣ опамятались, що недобре були выдумали. Отъ комисарь ихъ съ Тихономъ помиривъ и стали приятелѣ; и хлѣбъ Тихонъ одъ нихъ принявъ

и ставъ по своему порядковати.

Ажъ ось — спасибо милосердному Богу! — перебули сякъ-такъ голодну зиму, дѣждались весны.... Зимою були великѣ снѣги, такъ де инде закидало, що аршинѣвъ у три було високо. Якъ вкрывъ снѣгъ землю, тогда вдарили морозы та и цупкѣ-жъ були! Вже доставалось тогда лысымъ! Якъ же повернуло святе сонце на весну, якъ разъ пѣсля Сорокъ Святыхъ, заразъ и стало роставати. А люде свое и загули: „Отъ величенна повѣдь буде! Отъ залле всѣхъ! пропали гребѣ: не вдержитъ нѣ одна, якъ насуне вода.“ А Тихонъ покрутне головою тай каже: „Побачимо, чи такъ то оно буде!“

Повѣе теплый вѣтерець, пригрѣе сонечко... „Отъ-отъ на нѣчь вода въ ставку прибуде!“ кажутъ люде; дожидають ся — нема воды! Увесъ снѣгъ узавсь водою, а вода нѣгде не бѣжитъ и все що день воды менше и снѣгу менше. Черезъ недѣлю и снѣгу нема, и воды нема, и въ поли не кально, а сухѣснѣнько всюды. „Де се вода подѣвалась?“ дивують ся люде: „мабуть, у землю вся вѣйшла?“ — „Не що“ каже имъ Брусь: „молѣтесь тѣлько Богу, вѣдъ Него одного уся милость!“

Якъ же припече сонечко якъ и торѣкъ! якъ ухватила суша! Люде у журбу: „Не буде и сей рѣкъ хлѣба!“ ажъ плачуть деякѣ. „Нѣчого

больше робити, покопаємо ямы, тай полягаємо живий, нѣчого больше робити!“

Дошу нема, сонечко припѣкає, по дорозѣ ажъ пылъ вѣдъ засухи, а хлѣбець росте, знай росте и трава у поли — якъ тамъ кажуть — ажъ шумить лѣзучи зъ землѣ. Люде дивують ся и бачачи, що хлѣбы день вѣдъ дня все лучшій, все красшій, вже не журять ся, та знай зъ яринною поспѣшають. Уже и ту Богъ погодивъ, — якъ щѣтка!

Тихонъ и самъ дивуючись на таку весну, каже людямъ: „Нѣколи не треба гнѣвати милосерного Господа пересудами: чого отте, чого отсе? Чому то не такъ а се не сякъ? Чи мы можемо знати, що и коли треба? Чи можемо розумѣти, що и для чого робить ся? Богъ старый господарь, вѣдъ одинъ усе знає, що, коли и скѣлько чого пѣслати. Намъ тѣлько треба молитись Ему, щобъ насъ миловавъ, щобъ посылавъ благодать Свою не по грѣхамъ нашимъ, а по Своему милосердію, та дяковати по всякъ часъ и за те, що живемо и що свѣтъ Божій бачимо, що проживлюємось, що Богъ давъ кому жѣнку, дѣточокъ, кому щирыхъ приятелѣвъ.“ Такъ усе говоривъ Тихонъ а самъ робивъ свое.

Ще въ кѣнци зимы вѣддавъ ему енераль всю суму цѣсарску, а комісаръ понаписовавъ по всѣхъ мѣстахъ, де Богъ благословивъ хлѣ-

бомъ, щобъ Тихону всяку помѣчь давали и чого ему треба буде, щобъ достарчали.

Шатнувсь, мотнувсь нашъ Брусъ такъ, що ну! И молодой такъ не справить ся, а ему и старости нема, бо Богъ его по́дкрѣплявъ, що за добре дѣло взявъ ся. Де хлѣба приторгує, де по́дводы найме, та все не дорого и дешевше противъ усѣхъ, що тогды зъ голодныхъ мѣсть понабѣгали закупати; то хоть они були и паны и офицеры, та все не вдалось имъ такъ справитись, якъ простому мужикови Тихону Брусу, съ сивою бородою та съ превеличенною лысиною.

Не надасть Тихонъ нѣякъ хлѣба. Народу, народу! одинъ за другимъ якъ плавъ зѣвсюды плывуть. Усѣ рушили зъ зарѣбкѣвъ до дому; такъ стягли ся, що вже не тѣлько що дома нѣчого не зѣстало ся, тай на плечахъ одежа ледви держитъ ся; продати и заставити нѣчого; такъ усѣ до Тихона... тамъ своєю рукою берутъ, и борошномъ, и печенымъ. А якъ пройшла слава усюды, що у такому то селѣ є цѣсарска сума, и що зъ неи роздають усѣмъ хлѣбъ, такъ зо всѣхъ мѣсть народъ такъ и рушивъ.

Вже тужь-тужь хлѣба стає, вже такъ що по засѣкахъ мѣркою и дно черкає ся, та вже Тихонъ и не тужить, хоть и цѣсарску суму всю рѣшивъ и въ самого не тѣлько колибъ якій шельюгъ тай одежа старенька, тѣлько та, що на

нѣму, та на жѣнцѣ и на дѣтяхъ. И нѣгде вже нѣчого и взяти: така бѣдность, така бѣдность, що крый Мати Божа!... а Тихонъ нѣчимъ и не вважає и не слухає, якъ его Стеха лає и коренить; єму все дарма, бо бачить якъ Господь милосерный, Отець нашъ Небесный, пославъ благодать у новому хлѣбови. Тай хлѣбъ же Богъ уродивъ! Старій люде, що лѣтъ по сѣмдесять живутъ на свѣтѣ, не зазнають такого! Якъ же приспѣвъ, якъ кинулось усе хто тѣлько здужає: и чоловѣки, и жѣноцтво, и хлопчацтво, тай дѣтворя — хто жне, хто перевесла крутить, хто звязує, а хто носить снопы, та такі, що здоровому чоловѣкови бѣльше двоохъ не можна и пѣднати, а одного и погонєць не донесе. Якъ же по токахъ ударили въ цѣпы... такъ що копа, то и бѣльше кѣрця. Отъ уже хвалили Господа милосерного!

Якъ же привѣвъ милосерный Создатель нашъ розговѣтись новымъ хлѣбомъ!... Отъ уже радѣсть була! Таки именно, якъ на Великѣ-день — хто живой дѣжде! — розговлялись паскою свяченою, такъ усякъ приймавъ новый хлѣбъ у першій разъ и вже першого куска не зѣвъ его сухого... обѣлле увесь слѣзми, дякує вѣдъ щирого серця Господа милосердного, та тогды зѣбсть.

Одно самі поѣли, а друге стали жебракѣвъ та проходящихъ обдѣляти. Въ иншого-жъ повна

торба, а тутъ ще ему тыкають хлѣбъ: „Вѣзьми“ кажутъ, „будь ласкавъ, вѣзьми!“ Такъ-то всякій, якъ пѣзнае нужду, такъ по неволѣ добрымъ стане.

Щожъ зъ нашимъ Тихономъ? Може, люде у щастю его зовсѣмъ и забули? Ну-ну; не знаю, щобъ такого старателя забули! Чи була въ селѣ така душа, хоть старе, хоть мале, щобъ ему не дяковали! И якъ же можна? Усякъ бачивъ, що вѣнъ рѣшивъ ся и грошей и скотины и всеи худобы, обдѣбравъ и жѣнку, и дѣтей, самъ звѣвъ ся нѣ на що, а все затымъ щобъ прожити людей, не то вже що бѣдныхъ неимущихъ, та таки всѣхъ; бо голодъ усѣмъ рѣвний бувъ. А що найбільше, що вѣнъ дуже мудро зробивъ, роздавши людямъ зерна на сѣйбу. Щобъ теперъ робили? и якъ бы пѣднялись изновъ изъ бѣды? Черезъ него и цѣсарскій енераль оставивъ тутъ цѣсарску касу и нею проживились у самый злый часъ! Такъ якъ же то его забути? Якъ тѣлько хлѣбъ поспѣвъ, такъ заразы одъ усякого двора вышло по женцю и у одинъ день увесъ ланъ Тихонѣвъ и зжали, повязали и въ копы поклали. А якъ пекли новый хлѣбъ, такъ каждый господарь принѣсъ або приславъ ему по новому хлѣбови.

Се було на самого Прокопѣя. Якъ тѣлько наставъ день Божій, такъ и поваливъ народъ до Тихона... Чоловѣкъ увѣйде, помолить ся, хлѣбъ

святый положить, та Тихоновѣ и припаде до ногъ и скрѣзь слѣзы говорить: „Прими, дядьку, хлѣбець святый, що черезъ тебе Богъ пославъ менѣ зъ родиною моею, що ты ихъ прожививъ у такую нещасливу годину.“ Тамъ дитина вбѣжить, та тежъ хлѣбець несе та лепече: „Отсе, дѣдусю, мама тобѣ прислала вже нашего, за те, що ты, спасибѣ тобѣ, насъ черезъ усю зиму проготовавъ. Я, якъ и великій буду, то все тобѣ буду дяковати и тобѣ хлѣбець носити, що черезъ тебе моя бабуся не вмерла и я зъ голоду не пропавъ.“ Тамъ увѣйде дѣвча, та все съ хлѣбомъ та зъ дякою, що ихъ сирѣтъ, безъ батька и безъ матери, вѣнь прокормлювавъ и не давъ имъ у нуждѣ загинути. Тамъ сей, тамъ той, и все дякують, усе хлѣбъ несуть ему якъ попередъ вѣдь нѣго брали.

Приймавъ вѣнь, приймавъ тѣ хлѣбы, складавъ ихъ усе на стѣлъ, а самъ, знай, тѣлько слѣзы втирає, поки наклавъ ихъ повнѣсенъкій стѣлъ; ставъ надъ тымъ хлѣбомъ, зложивъ накрестъ руки, пѣднѣвъ очи до Бога, та якъ заплаче, якъ кине ся на-вколѣшки и ставъ тихесенько молитись... а далѣ уставъ, ставъ дяковати людемъ, що принесли кождый ему вже свого нового хлѣба, а далѣ и каже: „Нѣ за що менѣ дяковати за проживлене ваше. Господь насъ усѣхъ, по милосердію Своему, не оставивъ и по-

славъ намъ такого милосерного цѣсаря. А цѣсарь приславъ намъ свою касу, повелѣвъ по всѣхъ усядахъ куповати хлѣбъ, и насъ прожияти; повелѣвъ щобъ хто хоче росходились у лучший мѣста на зарѣбки и про подушне не звелѣвъ дуже турбовати; такъ отъ-хто насъ вѣдъ бѣды одвѣвъ! А я що? що я мѣгъ самъ зроби́ти? Ньчогѣснѣнько. Тай опѣсля, я сповнявъ то́лько волю цѣсарску: кого-бъ зъ васъ нѣ постановили, усякъ бы тежъ зроби́въ. Такъ не менѣ греба дяковати; вже вы менѣ и такъ богато помочи дали, збираючи хлѣбець.“

Ажъ тутъ де взявъ ся дзвоникъ... прибѣгъ комисарь та прямо до Тихона у хату, тай крикнувъ заразы: „Ступайте увесь народъ до писарнѣ; губернаторъ приѣхавъ; збирайтесь усь, важне дѣло. Тихоне! ходѣть за мною, и зъ жѣнкою, и зъ дѣтьми.“

Отъ народъ и рушивъ весь до уряду, а по дворахъ десятники бѣгають та збирають, щобъ и старе и мале, усь щобъ ишли туды, бо дѣло є. Зѣбралась громада, а тутъ и комисарь прийшовъ, и за нимъ Тихонъ, и Стеха, и дѣти ихъ. Стеха идучи на двое думала: чого єъ зъ дѣтьми ведуть до губернатора? Може мене выганѣбять, що я все лаялась съ Тихономъ; або може его вылають, на що у мене обѣбравъ всю одежу... и колибъ таки добре, та добре!“

Только що стали до писарнѣ доходити, тутъ вѣйшовъ до громады самъ губернаторъ и пытае ся, де Тихонъ Брусь? Отъ комисаря и пѣдвѣвъ его. Губернаторъ узявъ его за руку и постановивъ край себе и каже: „Стань тутъ, честивый старче,“ тай давъ комисареви письмо и казавъ голосно читати...

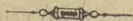
До самѣсѣнького цѣсаря дѣйшла чутка, що у сей холодный рѣкъ Тихонъ робивъ, якъ ставъ ся, якъ людей прожिवлювавъ и якъ за цѣсарску касу куповавъ справно хлѣбъ и его устѣмъ бѣднымъ роздававъ; а що наибѣльше, що самъ всеи худобы рѣшивъ ся и все положивъ на проживленѣ людей у своему селѣ; такъ за все се, цѣсарь приславъ ему медаль срѣбну, велику, а на нѣй цѣсарске лице, и приказавъ тую медаль надѣти на Тихона на лентѣ, широкѣй та червонѣй, якъ звычайно буває. Та ще зверхъ того приказавъ зѣ своєї цѣсарской касы купити Тихонову худобу и всякѣ рѣчи, и поповнити ему всѣ грошѣ, скѣлько вѣнъ потративъ на проживленѣ людске.

Якъ се прочитали, такъ народъ и вжахнувъ ся вѣдъ радощѣвъ, а Тихонъ стоить уклонивши голову, и не тямить себе, чи вѣнъ у раю чи де? Чи малон-жѣ чести вѣнъ доживъ ся?

Заразъ губернаторъ доставъ зъ ящика тую цѣсарську медаль и повѣсивъ на лентѣ на шию

Тихоновѣ, а той такъ и припавъ на-вколѣшки, та плаче-жь то такъ зъ радощѣвъ, якъ мала дитина! А тутъ и Стеха зъ дочками тежъ припала до ногъ губернатора та цѣлуютъ ихъ, тѣлько вже не звѣсно, чи она рада була медалямъ, чи тому, що вернулись єѣ очѣпки, и плахты, и намисто и все.

Отъ губернаторъ, надѣвши медаль, пѣднѣвъ Тихона и поцѣловавъ его у голову и сказавъ: „Поздоровляю тебе честивый старче съ цѣсарьскою милостею.“ Далѣ приказавъ громадѣ, щобъ єѣ Тихона и шановали и почитовали. А жѣнцѣ приказовавъ, щобъ не спорила и не лаялась зъ мужемъ, а слухала его у всѣмъ, и дѣтей учила слухати батька, бо вѣнъ що нѣ здае, то все а добро. Далѣ зновъ до Тихона и каже: „Ви-ишь старче! Ты не ошибъ ся. Добре робивъ, тѣ и тобѣ добре!“ Далѣ поклонивъ народови, бѣвъ у свою колясу, тай поѣхавъ скоро до бѣста.

Хто выдумавъ горѣвку?

(Казна.)

Бувъ-то одного разу хлопъ, Иваномъ звали. ой мавъ много грошей, але и дѣтей немало до того еще и лиху жѣнку. Господарскихъ

запасѡвъ якъ: хлѣба, капусты, буракѡвъ, не було майже зовсѣмъ у нѣго. До голодного черева навикъ Иванъ уже зъ малку, то и не дивниця, що не чувъ такъ дуже того недостатка. Найгѡрше доѣдала ему жѣнка. Бувало скаже їй Иванъ яке слово, она заразъ ему и десять; вѡнъ два, она за гиру тай о землю кине. Часомъ такъ побѣ, що синцѣ було видко. Лишь слухайте далѣй.

Настала веснонька, заспѣвали пташки въ лѣсѣ и полю. Иванъ взявъ кусникъ хлѣба за пазуху, зладивъ плугъ, тай пѡйшовъ орати. Оре одну годину, оре другу годину, наконецъ заставляе волю, выймае хлѣбъ зъ пазухи, обзирае, тай каже до себе:

— Нѣ, не будешъ їсти Иване, най голодѣ лучше доганяе.

Опѡсля пѡйшовъ до межѣ, поклавъ тамъ хлѣбъ, а самъ и вернувся орати. Що ино вѡдѡйшовъ Иванъ вѡдъ межѣ, ажъ туй и прїйшовъ Богъ знае зъ вѡдки чортъ (счезъ бы!), взявъ хлѣбъ, сховавсь самъ за корчъ, и хотѣвъ зъ вѡдтамъ придивлятись, якъ бѣдняга-хлопъ голодувати буде.

Приходить пѡзднѣйше Иванъ на межу, оглядаєсь, шукає хлѣба — нема.

Пекъ ти осина! — каже Иванъ до себе — а то вже чудо, нѣкогѣсьнѣко не було, а хлѣбъ

рецьнъ счезъ. Хто хлѣбъ взявъ, най здоровъ
выдыхае — закончивъ хлопъ, перекрестивъ ся,
а змовивши молитву вернувъ ся домѡвъ.

Полетѣвъ чортъ въ пекло, тай и починае
айстаршому чортови — Бельзебубови — рос-
азувати, якъ вѡнъ затуманивъ хлопа; тай такъ
регоче ся.

— Що? — крикнувъ, що ажъ цѣле пекло
стрясло ся, розлюченый Бельзебубъ — говори
удро, а нѣ, то мовчи. Що сказавъ хлопъ?

— Сказавъ — вѡдповѣдае чортъ — хто
хлѣбъ взявъ, най здоровъ выдыхае.

— А вы драбы — крикнувъ Бельзебубъ —
все робите безъ розуму, а я вѡдтакъ мушу за-
васъ вѡдповѣдати. Лети менѣ сейчасъ на зе-
млю и подякуй хлопови.

Полетѣвъ чортъ на землю. Прибравъ по-
стать добродушнѣго чоловѣка, прійшовъ до Ивана,
тай просить ся въ наймы.

— Якъ тебе прійму — каже Иванъ — коли
я самъ не маю що ѣсти?

— Про ѣдло и байдуже, газдо! будемъ ра-
зомъ и голодувати, а платнѣ я нѣякои не хочу.

Такъ ось и внадивсь чортъ до Ивана въ
наймы.

Але о чудо! оре вѡнъ вѡдтакъ Иванове
поле, и ледво що лопату гною мае — а гно-
ить нимъ цѣлѣсенке поле. Збѡже росте буйными,

повными колосами, якѣ еще не видавъ нѣхто з роду.

— Збѣжа есть доста — каже чортъ одного разу до Ивана — засѣймо багно.

Иванъ такъ дуже бувъ радъ зъ наймита, щ въ нѣчѣмъ ему не перечивъ.

— Роби що хочь — каже Иванъ ему.

Поѣхали оба на багно. Чортъ починає орати а багно такъ и высыхає ему пѣдъ плугомъ. Збѣж росте мовъ гай хорошо.

Розбогатѣвъ нашъ Иванъ на все село Жѣнка не то що вже его не била, але навѣт и голубила. Було бо и за що. Одного разу купить тѣ Иванъ пару чобѣтъ пасовыхъ, другого красну бродску хустку, третѣго зновъ щось иншого. Сердега мужикъ, якъ мѣгъ, ишовъ пѣд ладъ жѣнцѣ.

Коли вѣдтакъ зновъ весна настала, рушило цѣле село багна засѣвати. Чортъ-наймитъ полетѣвъ однакъ на гору. Минуло кѣлька недѣль, ажъ тутъ и наставъ лютый вѣтеръ, дощъ, такъ мовъ съ коновки, льявъ ся цѣлыми днями та ночами. Багна стали зовсѣмъ затоплені. Однакъ збѣже нашего Ивана на горбахъ мовъ рай процвитало.

Гадає си чортъ: за кусень хлѣба вѣдвдичивъ ся я хлопови доволъ, треба ему еще на памятку одинъ жартъ выстроити.

Услуга за услугу, а чортъ все чортомъ.

Однои днини сидѣвъ чортъ-наймитъ зъ Иваномъ, пѣдъ хатою, тай собѣ балакали.

Чортъ каже до Ивана:

— Гадаю, що збѣжа маємъ доста — робѣмъ горѣвку.

— Добре — каже Иванъ — ты менѣ служивъ вѣрно, я тобѣ въ нѣчѣмъ перечити не хочу.

Забравсь чортъ до вареня горѣвки. Варить цѣлу нѣчь, а въ ранцѣ такъ и приносить газдѣ своему до спробованя.

Иванъ бере порцію — коштуе.

— Ба, гѣрке! — каже — не можь пити.

— Не бѣйся газдо — чортъ каже — горѣвка гѣрка, сѣль солона. Ъджь и пѣй квасно та солано.

Бере Иванъ зновъ за келишокъ, розсмаковує, а чортъ-наймитъ все єму приговорює.

— А теперъ вже не такъ гѣрке! — каже Иванъ — хорошій напитокъ!

Чортъ горѣвки не жалувавъ, ось якъ и нашѣ жиды-арендарѣ, лишъ наливавъ споро, доки ажъ Иванъ не впивъ ся тай не ставъ кричати:

— Стѣй, хато, стѣй! Она скажена крутитъ ся! Еще бѣсновата втечи готова, та не буде где зимовати.

Чортъ почавъ Ивана розважувати.

— Не бѣйся газдо, най крутить ся, она зъ роду нѣгде не ходила.

Якось заснувъ потѣмъ Иванъ. Прибуджає ся вѣдтакъ, а голову анѣ дай Боже звести.

— Ратуй! — кличе Иванъ на наймита.

Приходить чортъ, наставляє газдѣ чарку.

— Пій! выганий одинъ клинъ другимъ.

Взявъ Иванъ чарку, выхиливъ ю однимъ душкомъ, та почувши, що ему лекше сталося, почавъ на ново напиватись, жѣнку бити, дѣтей розганяти, тай на чорта кричати, щоби варивъ бѣльше горѣвки, тай цѣле село запрашувавъ.

Зѣйшла ся цѣла громада до Иванової хаты. Чортъ обносить горѣвку и частує чергою кожного; однакъ нѣ одинъ не хоче въ ротъ брати. По довгѣй принуцѣ якось зумѣвъ чортъ ихъ до питя присилувати. Настала охота. Андрѣй, що зъ роду не танцювавъ, — танцювавъ теперъ на забѣй. Василь, ще якъ довго громада тямить, не спѣвавъ нѣколи, — голосить теперъ на цѣлу хату. Словомъ, се такъ само дѣялось, якъ неразъ у насъ по селахъ въ корчмѣ. Попившись та потომившись до волѣ, заснули всѣ, такъ якъ где хто впавъ.

Вѣдъ того-то часу и той проклятый дявольскій трунокъ розѣйшовъ ся. И чижь годить ся єго, добріи люде, уживати??!

Иванъ Соколѣвичукъ.

II. Книжки школьні.

1. Руска читанка для школъ середнихъ ч. I.	1 зл.	20 кр.
2. Руска читанка " " " " " II.	1 "	50 "
3. Аритметика для гімназ. ч. I.	— "	80 "
4. Книга для вправы въ языцѣ лат. д-ра Огонов.	1 "	80 "
5. Аритметика для гімназій ч. II.	— "	40 "
6. Геометрія для гімназій	— "	70 "
7. Ботаника для гімназій	1 "	20 "
8. Географія для гімназій	— "	45 "
9. Книжка для вправы въ языцѣ нѣмецкомъ	1 "	30 "
10. Граматика нѣмецка Яноты (друкує ся)	— "	— "
11. Читанка Яноты для III. и IV. класы (друкує ся)	— "	— "
12. Исторія Питца, старый вѣкъ	— "	60 "
13. Аритметика для гімназій, ч. III.	— "	50 "
14. Граматика латиньского языка дра Огоновского	1 "	60 "

III. Інші книжки.

1. Справозданє зъ дѣланій Просвѣты вѣдъ часу завязаня товариства — 26 листоп. 1868 року — до найновѣйшого часу.		
2. Читанка, передрукъ зъ календаря на р. 1870		8 кр.
3. " " " " " на р. 1872		6 "
4. Вѣкъ XIX. въ дѣяхъ руской літературы		10 "

Черезъ товариство бували розпродаваніи и розпродають ся:

1. Молитвословъ, выданный у Вѣдн (60 кр. и 40 кр.).		
2. Повѣсти Нечуя	1 зл.	80 кр.
3. Спѣваникъ (пѣсонѣ школярскій) Ю. Федьковича	— "	5 "
4. Казки Андерсена	2 "	— "
5. Оповѣданія Нечуя	— "	30 "
6. Псалтырь, переспѣвъ П. Ратая	— "	40 "
7. Святе писъмо, перекладъ украинскій	— "	10 "
8. Згадка про Яхимовича	— "	3 "
9. Байки, Глѣбова	— "	60 "
10. Поезіи Т. Шевченка	1 "	20 "
11. Тарасъ Шевченко, выдане нѣмецке	— "	80 "
12. Дещо про свѣтъ божій	— "	30 "
13. Сѣмь рочникѣвъ „Правды“	35 "	— "
14. Вѣсти про землю и дѣѣ Русинѣвъ, В. Ильницького	— "	25 "
15. Якъ козамъ роги виправляють, Ю. Федьковича	— "	12 "
16. Провѣдній идеѣ Т. Шевченка, Ом. Партыцкого	— "	35 "
17. Боднарѣвна (драматъ)	— "	15 "

Одъ Выдѣлу товариства „Просвѣта.“

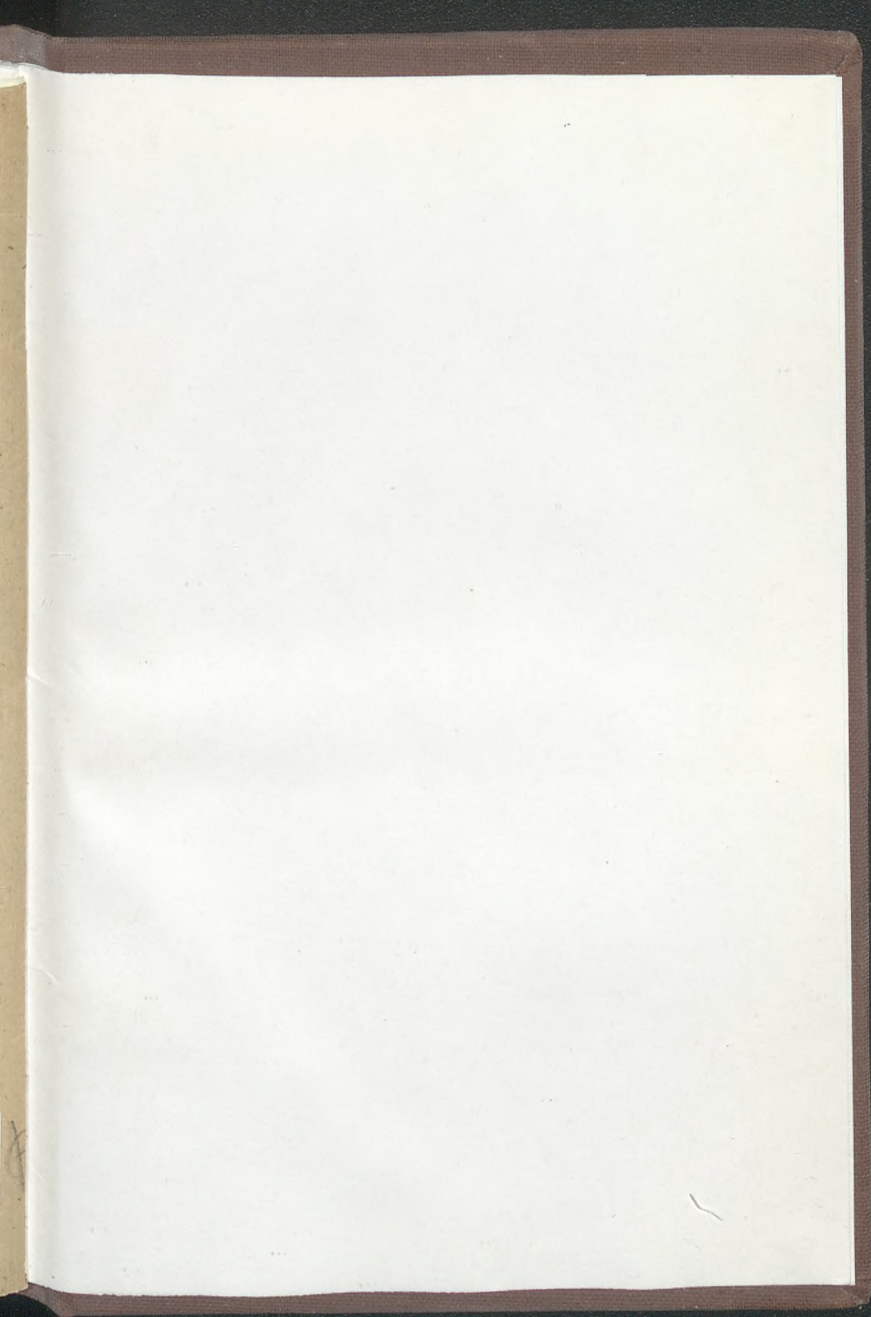
Передъ пяти роками завязало ся у Львовѣ товариство руске, подъ назвою „Просвѣта.“ Задача того товариства звернена въ головной мѣрѣ на просвѣту сельского народу, на поддвигнене тогожъ, за помочю письменства и науки, изъ его моральной и матеріальной нужды. Товариство числитъ до теперъ 289 Членовъ, котры, веденъ любовью до народу, мѣсячными скромными вкладками (25 кр. а. в.) причиняють ся до осуществленія великой задачи, якою именно есть: образоване народне. Нехай всякій чововѣкъ, що бажае долѣ нашему народови, сполучае силы свои вразъ зъ нами и намъ допомагае ширити замиловане до науки на всѣхъ просторахъ нашего краю. Нехай всякій, хто може, жертвуе для народу и свою лепту, а товариство доложить певно всѣхъ силъ и трудовъ, щобы многими, якъ найдешевшими популярными издавництвами подати одповѣдный кормъ духовый для требующего народу. Чей на толькo патріотизму здобуде ся кожде праве сердце руске, щобъ для народу, темного и бѣдного, не пожалѣло невеличкого датку. Се грѣшь жебрачій въ корысть руского роду!

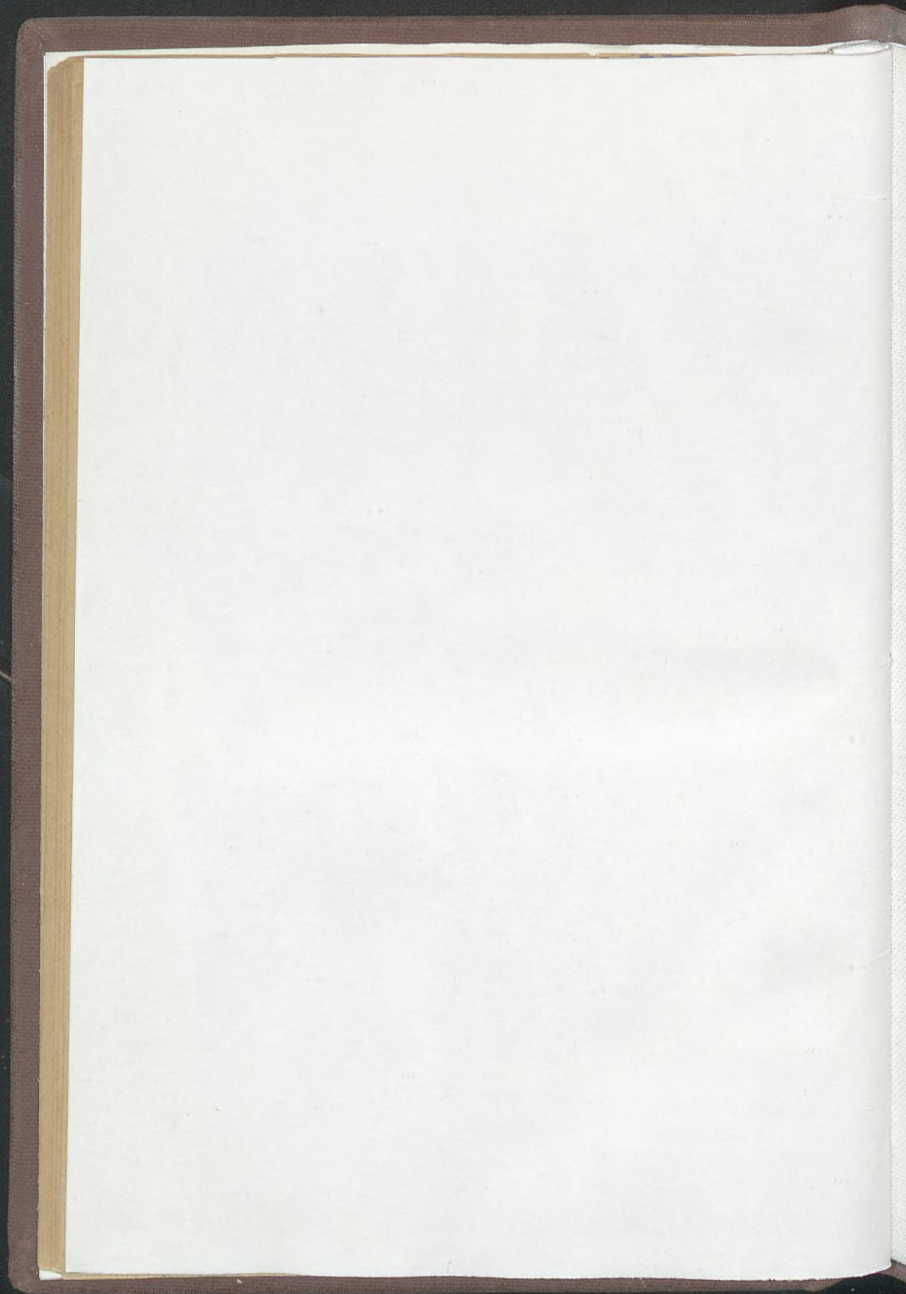
Во всякихъ справахъ товариства, будь адміністраційныхъ будь літературныхъ, однести ся належить до Выдѣлу подъ адресою: *Товариство Просвѣта во Львовѣ, побѣчъ мѣйской (волоской) церкви ч. 7.*

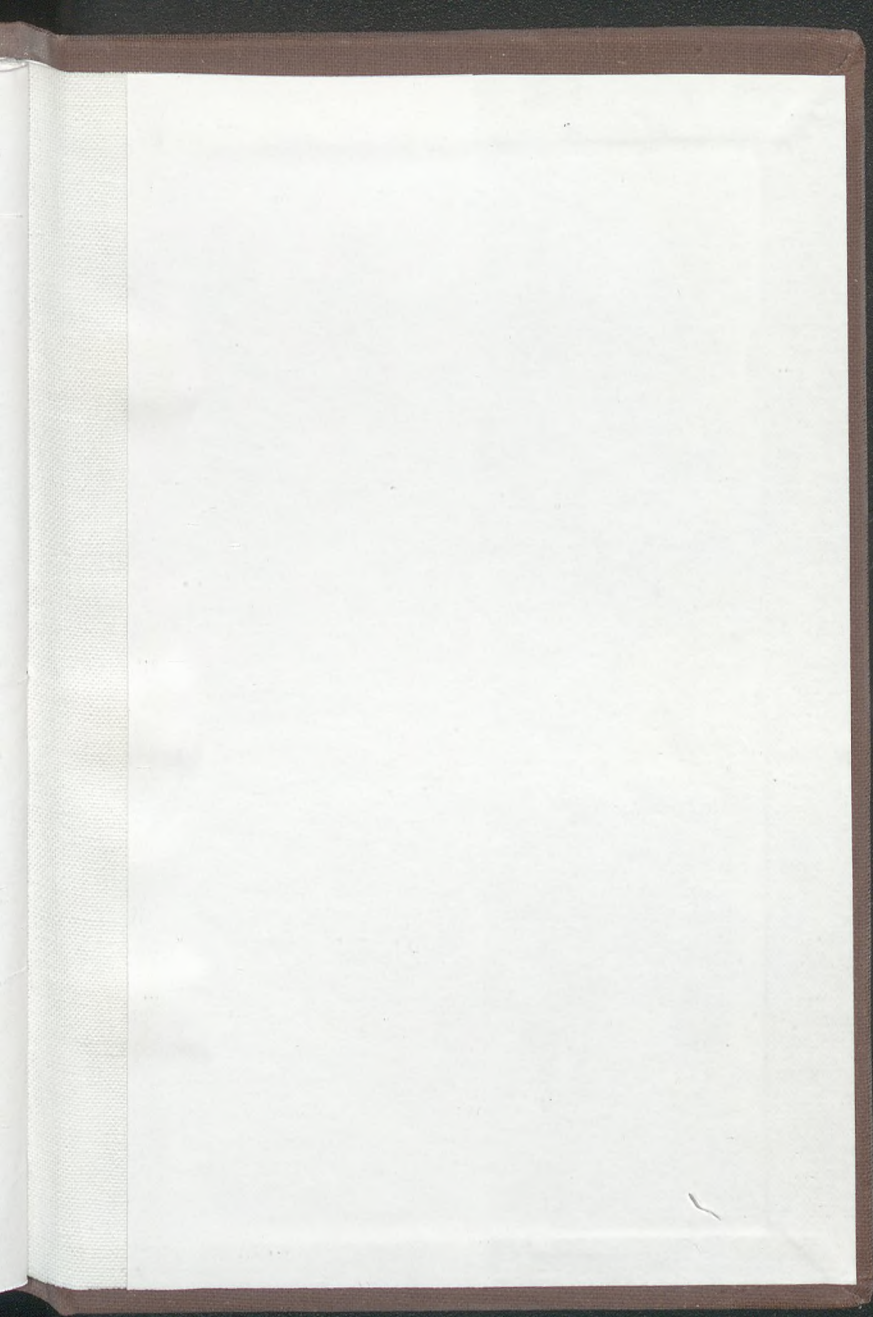
Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001010828296

2044908

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001010828296